בנזיקין הוה ואנן קא מתנינן בשיתא סדרין וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין [א]האשה שכובשת ירק בקדירה ואמרי לה [ב]זיתים שכבשן בטרפיהן טהורין אמר הויי' דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא ואילו רב יהודה כי הוה שליף חד מסאנא אתי מיטרא ואנן קא צווחינן כולי יומא וליכא דאשגח בן אי משום עובדא אי איכא דחזא מידי לימא אבל מה יעשו גדולי הדור שאין דורן דומה יפה רב יהודה חזא הנהו בי תרי דהוו קא פרצי בריפתא אמר שמע מינה איכא שבעא בעלמא יהיב עיניה הוה כפנא אמרו ליה רבנן לרב כהנא בריה דרב נחוניא שמעיה (א) מר דשכיח קמיה ניעשייה דליפוק בפתחא דסמוך לשוקא עשייה ונפק לשוקא חזא כנופיא אמר להו מאי האי אמרו ליה אכוספא דתמרי קיימי דקא מזדבן אמר שמע מינה כפנא בעלמא אמר ליה לשמעיה שלוף לי מסאניי שלף ליה חד מסאנא ואתא מיטרא כי מטא למישלף אחרינא אתא אליהו ואמר ליה אמר הקדוש ברוך הוא אי שלפת אחרינא מחריבנא לעלמא אמר רב מרי ברה דבת שמואל אנא הוה קאימנא אגודא דנהר פפא חזאי למלאכי דאידמו למלחי דקא מייתי חלא ומלונהו לארבי והוה קמחא דסמידא (ב) אתו כולי עלמא למיזבן אמר להו מהא לא תיזבנון דמעשה נסים הוא למחר אתיין ארבי דחיטי [ג]דפרזינא רבא איקלע להגרוניא גזר תעניתא ולא אתא מיטרא אמר להו ביתו כולי עלמא בתעניתייכו למחר אמר להו מי איכא דחזא חילמא לימא אמר להו ר' אלעזר מהגרוניא לדידי אקריון בחלמי שלם טב לרב טב מריבון טב דמטוביה מטיב לעמיה אמר שמע מינה [ד]עת רצון היא מבעי רחמי בעי רחמי ואתי מיטרא ההוא גברא דאיחייב נגדא בבי דינא דרבא משום דבעל כותית נגדיה רבא ומית אשתמע מילתא בי שבור מלכא בעא לצעורי לרבא אמרה ליה איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא לברה לא ליהוי לך עסק דברים בהדי יהודאי דכל מאן דבעיין ממרייהו יהיב להו אמר לה מאי היא בעין רחמי ואתי מיטרא אמר לה ההוא משום דזימנא דמיטרא הוא אלא לבעו רחמי האידנא בתקופת תמוז וליתי מיטרא שלחה ליה לרבא כוין דעתך ובעי רחמי דליתי מיטרא בעי רחמי ולא אתי מיטרא אמר לפניו רבונו של עולם [א]אלהים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו פועל פעלת בימיהם בימי קדם ואנו בעינינו לא ראינו אתא מיטרא עד דשפוך מרזבי [ה]דצפורי לדיגלת אתא אבוה איתחזי ליה בחלמיה ואמר ליה מי איכא דמיטרח קמי שמיא כולי האי [ו]אמר ליה שני דוכתיך שני דוכתיה למחר אשכחיה דמרשם פורייה בסכיני רב פפא גזר תעניתא ולא אתא מיטרא חלש ליביה שרף פינכא דדייסא ובעי רחמי ולא אתא מיטרא אמר ליה רב נחמן בר [ז]אושפזתי אי שריף מר פינכא אחריתי דדייסא אתי מיטרא איכסיף וחלש דעתיה ואתא מיטרא [ח]ר' חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא אתא מיטרא אמר לפניו רבונו של עולם כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא כי מטא לביתיה אמר לפניו רבונו של עולם כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא מיטרא אמר רב יוסף מאי אהניא ליה צלותא דכהן גדול לגבי רבי חנינא בן דוסא דתנן [ט][א]היה מתפלל תפלה קצרה בבית החיצון [י]מאי מצלי רבין בר אדא ורבא בר אדא דאמרי תרוייהו משמיה דרב יהודה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא השנה הזו גשומה ושחונה שחונה מעלייתא היא אדרבה גריעותא היא אלא [כ]אם שחונה תהא גשומה וטלולה ואל יכנס לפניך תפלת עוברי דרכים רב אחא בריה דרבא מסיים משמיה דרב יהודה [ל]לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה ואל יהו עמך ישראל צריכין להתפרנס זה מזה ולא לעם אחר אמר רב יהודה אמר רב [מ]בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני דיו בקב חרובים מע"ש לע"ש הוה רגילא דביתהו למיחמא תנורא כל מעלי דשבתא ושדייא אקטרתא

משום

רש"י

ה"ג בנזיקין הוה. למודם לא היה גדול אלא בסדר נזיקין: שכובשת ירק בקדירה. במסכת [טהרות] היא בפ' שני (מ"א) גבי ידות מיירי דקיי"ל (עוקצין פ"א משנה א) כל ידות האוכלין אם נגעה טומאה כהן נטמא גם האוכל הצריך לידות דיד מכניס ומוציא כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קיח.) מכל האוכל (ו) לרבות הידות וקתני התם אשה שהיא כובשת ירק דידות שלהן טהורין דכשהיא עושה אותם הידות משתברות וא"א ליטול הירקות בידות שלהן שנשמט ונפסק האוכל מן היד מחמת כבישה: כובשת. שול"ץ בלע"ז עושה שילא המשקה שלהן וייבשו. דרך אשה בכך כובשת ירק ממים שישתמרו לזמן מרובה: טהורין. העלין והקלחין: ואמרי לה. כי מטא לאידך בפרק שני (דעוקצין משנה א) זיתים שכבשן בטרפיהן כתרגומו עלה טרפא (בראשית ח) עלין שלהן דהיינו ידות: טהורין. הידות להביא טומאה לאוכל דתו לא חזי למהוי בית יד: הוויות דרב ושמואל. עומק גדול. ולא הוה נהירא ליה: תליסר מתיבתא. שלש עשרה ישיבות איכא כהן מתא דגמרי מסכת עוקצין: כי הוה שליף חד מסאנא. משום עינוי: דחזא מידי. חס ושלום בעובדי כישי: פרצי בריפתא. זורקים אותה זה לזה (ג): ניעשייה. יעשנו שילא לחוץ: אכוספא דתמרי. על כלי מלא תמרים או פסולת של תמרים: קאימנא אגודר פפא. ההוא יומא דעבד רב יהודה הכי: חלא. חול: דסמידא. סולת והן עצמן מוכרין אותו: אמר להו מעשה נסים כו'. ובמה דאפשר להתרחק ממעשה נסים יותר טוב ונכון (מ): דפרזינא. מקום: אקרון. הקרוני. הייתי קורא בחלומי: נגדא. מלקות: איפרא הורמיז. כך שמה. איפרא חן. [נ]יופי שדים היה לה: מאי היא. מאי עביד להו: אמרה ליה. דכל אימת דבעי מיטרא: וימנא

תוספות

דמיטרא הוא. ואפילו לא בעו נמי אתי מיטרא: שלחה ליה לרבא. דרחמא ליה לרבא: אבותינו ספרו לנו פועל פעלת בימיהם בימי קדם. שהיית מפליא להם נסים (ד): עד דשפיך מרזבי דליפורי. שקילחו מים מן המרזיבות עד ששוטפין בחולות ויורדין ושופכין: לדיגלת. לנהר חדקל: אשני מטסך. אל תשכב במטתך הלילה: בסכיני. שרצו שדים להורגו וחתכו את מטתו. והיינו דאמרי' בשחיטת חולין בפרק הזרוע (דף קלג.) וליקריוה לרבא רבא נזוף היה לא מצינו לו נזיפה בכל הש"ס אלא בזה המעשה כשביקש הגשמים בתמוז שלא לצורך: הכי גרסינן ר"פ גזר תעניתא חלש לביה טעים מידי בעא רחמי ולא אתא מיטרא: אי שריף מר חדא פינכא דדייסא. מלשון שורפה חיה (ע"ז דף כט:). (ה) פינכא מלא כף כמו מלחין פינכי (פסחים דף מט.). דייסא טריי"ש בלע"ז. ולחוכא קאמר ליה הכי משום דטעים בריש' והדר בעא רחמי: רבי חנינא בן דוסא. תנא הוא: כל העולם כולו בצער. שמבקשין מים לשדותיהן: בנחת. שאני יושב בביתי ואיני צריך לגשמים לפי שאין לי שדות: מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול. כשהיה מתפלל תפלה קצרה ביום הכפורים שהיה אומר אל יכנס לפניך תפלת עוברי דרכים דר' חנינא מבטל ליה לצלותיה דכהן גדול שאעפ"כ שמע הקב"ה תפלתו ופסיק מיטרא: שחונה. חמה כמו חמותי ראיתי אור (ישעיה מד) תירגם יונתן בן עוזיאל שחינת: אם שחונה הבא גשומה. כשהיא חמה צריכה הארץ לגשמים מאד ותדיר: בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו. ולא גרסי' מהר חורב: קב חרובים מערב שבת לערב שבת. כל השבת היה ניזון בכך. חסר לחם היה ומתגלגל היה בחרובין: אקטרתא. דבר שמעלה עשן כקיטור הכבשן (ו):

משום

עין משפט נר מצוה

ל א ב ג מיי' פ"ד מהל' עבודת יוה"כ הלכה א:

◆

מוסף רש"י

בנזיקין הוה. לא היו גדולים בכל גמרא של ד' סדרים אלא בתלמוד כבני שלנו (ברכות כ.) כל הגמרא שלהן לא הוה אלא בסדר נזיקין, שלא היו מרבין כל כך לדרוש (סנהדרין קו:). בבית החיצון. בהיכל (יומא נב:). עוברי דרכים. מתפללים שלא ירדו גשמים (שם). עביד שולטן. עושה מלחמה (שם נג:). וחנינא בנחת. שאין לו זריעה בשדות (שם). בשביל חנינא בני. הוא ר' חנינא בן דוסא, ובימיו היה קול זה יוצא (חולין פו.). דיו בקב חרובין. מתפרנס בצער וצמצום (שם).

◆

רבינו חננאל

בנזיקין הוה ואנן מתנינן טובא. וכי הוה רב יהודה מטי בהאשה שכובשת ירק בקדרה, ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן, זו היא משנה בעוקצין פרק ב', הוה א' הויה דרב ושמואל קא חזינא הכא, כלומר זו קושיא גדולה היא, ואנן האידנא מתנינן י"ג מתיבתא בעוקצין, אלא מה יעשו פרנסי גדולי הדור שאין דורן יפה. רב יהודה שלף מסניה למבעי רחמי אמטרא, אתחזי ליה חלמא אי שלפת אחרינא מחריב עלמא. ההוא דבעל גויה, נגדיה רב יהודה ומית, אכלו ביה קורצי. הלשינו עליו שהמית אדם. פי' אכלו, קראו עליו מלשינות, כדמתרגמינן קרא בגרון אל תחשוך. אכלי'. בעא שבור מלכא לצעוריה כו'. ר' חנינא בן דוסא הוה אזיל באורחא אתא מיטרא אמר רבון העולמים כל העולם בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא. כי אתא לביתיה אמר כל העולם בצער וחנינא בנחת אתא מיטארא. אמר רב יוסף מאי אהני צלותא דכהן גדול, דהוה מצלי ביום הכיפורים יהי רצון מלפניך שאם תהיה השנה הזאת שחונה תהיה גשמים ואל יכנס לפניך תפילת עוברי דרכים שמתפללים לפסוק המטר. הנה ר' חנינא מתפלל ופסק המטר. ועוד היה מתפלל ואל יעדי עבד שלטון מדבית יהודה, ואל יהיו עמך בית ישראל צריכין זה לזה לפרנסה. בכל יום בת קול יוצאה כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני דיו קב חרובין מערב שבת לערב שבת.

מסורת הש"ס

א) טהרו' פ"ב מ"א, ב) עוקצין פ"ב מ"א, ג) [גי' הערוך ערך אדן א' דאדונאי פי' ספינות מלאות אורז], ד) [ברכות כ. יומא סט: יבמות עב. סנהדרין קו.], ה) [נ"ל דמחוזא וכ"א בעי"ן], ו) [גי' הערוך אוספרתי פי' הוא שם אמו של רב פפא], ז) יומא נג:, ח) יומא נג: ע"ש, ט) שם נג:, י) ברכות יז: חולין פו., כ) [ועיין בסנהדרין קו: בפרש"י וע"ע בפי' רש"י ברכות כ.], ל) [ויקרא יז], מ) [עי' לעיל כ:], נ) [וע"ע רש"י נדה כ: ד"ה איפרא ועי' תוס' גיטין יא. ד"ה הורמין וכו' הקשו על פרש"י].

◆

תורה אור השלם

א. אלהים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו פעל פעלת בימיהם בימי קדם: תהלים מד ב

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמעיה דמר דשכיח: (ב) שם ואתו כולי עלמא למיזבן מיניה ואמינא להו מהא כו' להגרוניא גזר תעניתא בעא רחמי ולא אתא כו' בתעניתייכו ביתו למחר אמר להו כו' עת רצון היא למבעי רחמי בעי רחמי: (ג) רש"י ד"ה פרצי כו' זה לזה כמשחקין זה עם זה הס"ד: (ד) ד"ה אבותינו כו' מפליא להם נסים אבל בעינינו לא ראינו כלומר עכשיו הראה לנו נפלאותיך הס"ד: (ה) ד"ה אי שריף כו' מל' שורפה חיה אי אכיל מר חדא פינכא מלא כף: (ו) ד"ה אקטרתא כו' קיטור הכבשן כדי שיהיו סבורין השכנים שאופה בתנור הס"ד:

◆

גליון הש"ס

גמ' א"ל שני דוכתיך. עיין חולין דף קלג ע"א רש"י ד"ה נזוף:

◆

לעזי רש"י

שול"ץ. מרקחת ירקות.
טריי"ש. מאכל של חיטה כתושה.

◆

רבינו גרשום

האשה שכובשת ירק בקדרה. ונגע טומאה לקלח, אין מביאין טומאה לירק, כיון דנכבשו בטיל ליה בתורת יד. זיתים בטרפיהן. טרפא נמי הם ידות. אנא קיימנא. בההיא שעתא. דפרזינא. מקום. שחונה. חמימה.